

วารสารนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2485/2565 (การรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพบุคคลจากเอกสารเกี่ยวกับสภาพบุคคลของผู้อื่น)

ผู้แต่ง: ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์

การอ้างอิงที่แนะนำ: ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์, ‘คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2485/2565 (การรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพบุคคลจากเอกสารเกี่ยวกับสภาพบุคคลของผู้อื่น)’ (2568) 54(2) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 488.

ผู้สนับสนุนหลัก

**SATYAPON
& PARTNERS**
THAILAND Intellectual Property Law Firm

**Baker
McKenzie.**

Seri Manop & Doyle

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC
LAW OFFICES

WEERAWONG C&P
WEERAWONG, CHINNAVAT & PARTNERS LTD.

DS&B DOMNERN
SOMGIAT
& BOONMA

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 02-221-6111 ต่อ 81-2165 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ฎีกาวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2485/2565
(การรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพบุคคล
จากเอกสารเกี่ยวกับสภาพบุคคลของผู้อื่น)
Supreme Court Decision No. 2485/2565
(Observation about Admissibility of Evidence
About Legal Personality)

ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์

นิติกรปฏิบัติการ กองนิติการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Chaipat Thumchutinun

Legal Officer, Practitioner Level, Legal Affairs Division, Thammasat University

1. บทนำ

“เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” ข้อความตามบทบัญญัติในมาตรา 1599 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹ นับเป็นหนึ่งในหลักการกว้าง ๆ ของกฎหมายลักษณะมรดกในไทย ทั้งนี้ มรดกอาจมีทั้งส่วนที่เป็น “ทรัพย์สิน” และ “หนี้สิน” ด้วยกัน เป็นไปตามมาตรา 1600 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์² ทั้งนี้ ในส่วนของทายาทก็มีหลักการวางไว้

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 บัญญัติว่า

“เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท
ทายาทอาจเสียไปซึ่งสิทธิในมรดกได้แต่โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น”.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้”.

อยู่เช่นเดียวกันว่าทนายต้องมีสภาพบุคคลอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย³ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หากผู้ที่จะเป็นทนายถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก ย่อมไม่สามารถที่จะรับมรดกได้เช่นเดียวกัน⁴

อย่างไรก็ดี กฎหมายกล่าวถึงเฉพาะกรณีที่ผู้ที่จะเป็นทนาย “ตาย” มิว่าจะตายไปโดยข้อเท็จจริงหรือตายโดยผลของกฎหมายในแง่ของการที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ⁵ แต่ในกรณีที่บุคคลนั้นเกิดหายไปเฉย ๆ ไม่ส่งข่าวคราวใด ๆ มายังครอบครัว และครอบครัวก็ไม่ทราบว่าเป็นปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งไม่ใช่กรณีที่ตาย เพียงแต่หายไปเฉย ๆ โดยหลัก กฎหมายก็น่าจะสันนิษฐานให้บุคคลเหล่านั้นมีชีวิตอยู่จนกว่าจะมีการดำเนินการร้องขอต่อศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ผู้เขียนจะยกมาพิพากษาวิจารณ์ต่อไปนี้ กลับวินิจฉัยในทางที่ต่างไปจากหลักที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังที่ผู้เขียนจะสรุปความในส่วนต่อไป

2. สรุปข้อเท็จจริง⁶

ในส่วนประเด็นอันเกี่ยวกับบทวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกา มีข้อเท็จจริงอันควรสรุปความเป็นการเบื้องต้นดังนี้

วันที่ 22 เมษายน 2552 เจ้ามรดกกู้ยืมเงินธนาคาร พร้อมนำที่ดินมาจำนองเพื่อประกันการชำระหนี้ หลังจากนั้น เจ้ามรดกก็ตายลงในวันที่ 16 มิถุนายน 2552 ต่อมาธนาคารได้อोनสิทธิเรียกร้องที่มีต่อเจ้ามรดกให้แก่โจทก์ โจทก์มีหนังสือบอกกล่าวแจ้งการโอนสิทธิเรียกร้องบอกกล่าวบังคับจำนองและทวงถามจำเลยที่เป็นน้องชายโจทก์ แต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลย ในศาลชั้นต้น จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบในหนี้เงินกู้ ต่อมาโจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง พิพากษากลับ โจทก์จึงฎีกาโดยได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา

คดีนี้มีประเด็นพิจารณาว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คดีนี้มีประเด็นเพียงว่าจำเลยเป็นทนายโดยธรรมที่จะต้องรับผิดชอบในหนี้มรดกตามฟ้องหรือไม่ คดีนี้ ปรากฏว่า เจ้ามรดกไม่ได้สมรสและไม่มีบุตร มีจำเลยเป็นน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน บิดาตายไปก่อนนั้นแล้ว มารดาไม่ทราบชื่อสกุลและไม่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชน โจทก์ไม่สามารถสืบหาตัวได้ ประเด็นนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้โจทก์ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามารดาเจ้ามรดกมีชีวิตอยู่หรือไม่ก็ตาม แต่การที่มารดาเจ้ามรดกไม่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชน และปรากฏในใบมรณบัตรบิดาเจ้ามรดกระบุสถานภาพการสมรสว่า

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1604 บัญญัติว่า

“บุคคลธรรมดาจะเป็นทนายได้ก็ต่อเมื่อมีสภาพบุคคลหรือสามารถมีสิทธิได้ตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่าเด็กที่เกิดมารอดอยู่ภายในสามร้อยสิบวันนับแต่เวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้น เป็นทารกในครรภ์มารดาอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย”.

⁴ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก (มานิตย์ จุมปา ผู้แก้ไขเพิ่มเติม, พิมพ์ครั้งที่ 2, นิตยธรรม 2548) 62.

⁵ เพิ่งอ้าง 65.

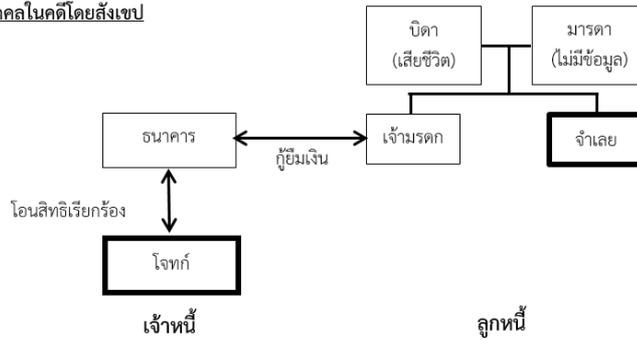
⁶ ท่านสามารถอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นย่อยาว และย่อสั้นได้ที่รวมคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2565 เล่ม 3 ของศาลฎีกา.

“หม้าย” ถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยเพราะเป็นการยากที่โจทก์จะสืบหาตัวมารดาเจ้ามรดกว่าเป็นใคร มีชีวิตอยู่หรือไม่ หรือหากมีชีวิตอยู่จะมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใด ขณะที่โจทก์มีหนังสือบอกกล่าวบังคับ จำนองและฟ้องคดีนี้ จำเลยมีสถานะเป็นทายาทโดยธรรม โจทก์มีอำนาจฟ้อง

คดีนี้ศาลตัดสินให้จำเลยในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ต้องชำระเงินแก่โจทก์โดยรับผิดชอบ ไม่เกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน

ผังความสัมพันธ์บุคคลในคดีโดยสังเขป

3. บทวิเคราะห์

พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น มีข้อพิจารณาตามลำดับดังนี้

3.1 การมีสภาพบุคคลของมารดาเจ้ามรดก

เป็นที่น่าเสียดายที่คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ย่อข้อเท็จจริงในประเด็นเรื่องมารดาเจ้ามรดกที่ไม่ชัดเจนนัก ทั้งที่มีประเด็นควรพิจารณาพอสมควร คดีนี้ การที่มารดาเจ้ามรดกไม่มีเลขประจำตัวประชาชน และโจทก์ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่ามารดาเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่ความตายไปแล้ว จึงเป็นกรณีที่มารดาเจ้ามรดกมีพฤติการณ์ที่ไปเสียจากภูมิลำเนาของตนโดยไม่ปรากฏแน่นอนว่ายังมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่ความตายไปแล้ว โดยหลักมารดาเจ้ามรดกย่อมมีสถานะเป็น “ผู้ไม่อยู่” เมื่อปรากฏว่าผู้ไม่อยู่เป็นตายร้ายดีประการใด กล่าวคือไม่สามารถทราบโดยแน่นอนว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้ว⁷ กฎหมายให้สันนิษฐานก่อนว่าผู้ไม่อยู่ยังไม่ถึงแก่ความตาย⁸ แต่เพื่อประโยชน์ในการจัดการกิจการต่าง ๆ เช่น ทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว ผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินแทนผู้ไม่อยู่ก็ได้⁹ ซึ่งหากความปรากฏว่ามารดาเจ้ามรดกยังคงขาดการติดต่อไป

⁷ จิตติ ดิงศภทิพย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 7, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2530) 11.

⁸ กิตติศักดิ์ ปกติ, หลักกฎหมายบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 8, วิญญูชน 2560) 191.

⁹ มาตรา 48 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าบุคคลใดไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยมิได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไว้ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดไปพลางก่อนตามที่จำเป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ไม่อยู่นั้นก็ได้

เกินกว่า 5 ปี ย่อมเป็นเหตุให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลให้ศาลสั่งให้มารดาเจ้ามรดกเป็นบุคคลสาบสูญได้¹⁰ เมื่อศาลสั่งให้มารดาเจ้ามรดกเป็นบุคคลสาบสูญ ซึ่งในทางกฎหมายให้ถือว่าบุคคลสาบสูญถึงแก่ความตายไปแล้ว โดยมีผลเมื่อศาลมีคำสั่ง¹¹ ย่อมนำไปสู่การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทของมารดาเจ้ามรดก ในที่นี้คือตัวจำเลยนั่นเอง ทั้งนี้โจทก์ในฐานะเจ้าหนี้กองมรดกในส่วนของความรับผิดชอบหนี้เงินกู้ที่มารดาเจ้ามรดกได้รับตกทอดมาจากเจ้ามรดกสามารถร้องขอเช่นว่านี้ได้ ในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย แต่ในคดีนี้ ศาลเลือกที่จะชี้ขาดในทำนองว่าเมื่อไม่ปรากฏว่ามารดาเจ้ามรดกมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่ความตายไปแล้ว ก็ให้ถือว่ามารดาเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและให้ทรัพย์สินมรดกตกทอดแก่จำเลยที่เป็นน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก จึงมีข้อสังเกตว่าศาลมีอำนาจชี้ขาดสภาพบุคคลของมารดาเจ้ามรดกนอกเหนือจากการสั่งให้เป็นบุคคลสาบสูญได้หรือไม่

อย่างไรก็ดี ยังมีข้อพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับการรับฟังใบมรณบัตรบิดาของเจ้ามรดก ในการนำสืบสภาพบุคคลของมารดาเจ้ามรดกด้วย ดังจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

3.2 การรับฟังพยานหลักฐาน

ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน ปรากฏว่าคดีนี้ศาลนำใบมรณบัตรของบิดาเจ้ามรดกมารับฟัง ประกอบการนำสืบถึงสภาพบุคคลของมารดาเจ้ามรดก โดยจากสถานะการสมรสในใบมรณบัตรบิดาเจ้ามรดกว่า “หม้าย” จึงเป็นการอนุมานว่ามารดาเจ้ามรดกถึงแก่ความตายไปก่อนหน้านั้นแล้ว

แม้ตามหลักกฎหมายลักษณะพยานจะมีหลักอยู่ว่าด้วยเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ประกอบกับหลักกฎหมายเรื่องหน้าที่นำสืบ ในประเด็นที่ว่า ในกรณีที่พยานหลักฐานทั้ง 2 ฝ่ายหาความน่าเชื่อถือไปทางใดทางหนึ่งมิได้ ศาลอาจวินิจฉัยให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบในประเด็นนั้นเป็นฝ่ายแพ้

เมื่อเวลาได้ล่วงเลยไปหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ไม่อยู่นั้นไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวเกี่ยวกับบุคคลนั้นประการใดเลยก็ดี หรือหนึ่งปีนับแต่วันมีผู้ได้พบเห็นหรือได้ทราบข่าวมาเป็นครั้งแรกก็ดี เมื่อบุคคลตามวรรคหนึ่งร้องขอ ศาลจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่นั้นก็ได้.

¹⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ (เชิงอรรถ 8) 192.

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 บัญญัติว่า

“ถ้าบุคคลใดได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปี เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้

ระยะเวลาตามวรรคหนึ่งให้ลดเหลือสองปี

(1) นับแต่วันที่มีการรบหรือสงครามสิ้นสุดลง ถ้าบุคคลนั้นอยู่ในการรบหรือสงคราม และหายไปในการรบหรือสงครามดังกล่าว

(2) นับแต่วันที่ยานพาหนะที่บุคคลนั้นเดินทาง อับปาง ถูกทำลาย หรือสูญหายไป

(3) นับแต่วันที่เกิดอันตรายแก่ชีวิตนอกรวมทั้งที่ระบุไว้ใน (1) หรือ (2) ได้ผ่านพ้นไป ถ้าบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายเช่นว่านั้น”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 62 บัญญัติว่า

“บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในมาตรา

และฟังข้อเท็จจริงให้เป็นคุณแก่ฝ่ายตรงข้ามไป¹² ดังนี้ ถ้าจำเลยไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่ามารดาเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่ ย่อมเป็นเหตุให้ศาลวินิจฉัยได้ว่ามารดาเจ้ามรดกถึงแก่ความตายไปแล้ว โดยรับฟังจากพยานเอกสารมหาชนในที่นี้คือใบมรณบัตรของบิดาของเจ้ามรดกที่ลงสถานะการสมรสว่าเป็นหม้าย ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าคดีนี้ จำเลยอาจจะมีได้ต่อสู้คดีโดยการกล่าวอ้างหักล้างการนำเสนอพยานหลักฐานของโจทก์ด้วย

ในทางปฏิบัติมีข้อพิจารณาว่าในทางทะเบียนราษฎร คำว่า “หม้าย” มีความหมายกว้างขวางคับแคบเพียงใด ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คำว่าหม้ายหรือม้าย หมายถึง “ไร้คู่ครองเพราะผัวหรือเมียตายจากไปและยังไม่ได้แต่งงานใหม่ และหมายรวมถึงเพราะหย่าขาดจากกันด้วย” นั้นเท่ากับว่า “หม้าย” ในความเข้าใจของคนธรรมดาสามัญหมายความถึงการสิ้นสุดการสมรสทั้งกรณีที่สิ้นสุดลงด้วยความตาย และสิ้นสุดลงขณะที่ทั้ง 2 ฝ่ายยังมีชีวิต เช่น หย่า เป็นต้น

ทั้งนี้ พิจารณาถ้อยคำในกฎหมาย ครั้งหนึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เคยบัญญัติคำว่า “หม้าย” ในกรณีหญิงหม้ายทำการสมรสตามมาตรา 1445 วรรคสอง (เดิม) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแนวความเห็นทางตำราหลายฝ่ายอธิบายว่าหญิงหม้ายอาจมีได้ทั้งกรณีสามีตายหรือหย่าร้าง¹³ ต่อมาเมื่อมีการตรวจชำระใหม่ใน พ.ศ. 2519 จึงได้ตัดคำว่า “หญิงหม้าย” ออกโดยบัญญัติข้อห้ามหญิงที่สามีตายหรือหญิงที่การสมรสสิ้นสุดลงเพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้นในมาตรา 1453 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁴

แม้ผู้เขียนจะไม่พบระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนในเรื่องคำว่า “หม้าย” ที่ชัดเจน แต่จากประสบการณ์ผู้เขียนเมื่อไปติดต่อราชการ และทางราชการให้กรอกสถานะการสมรสโดยมีช่อง “หม้าย” และ “หย่าร้าง” แยกกัน จึงพออนุมานได้ว่าในทางราชการ “หม้าย” น่าจะมีฐานะเฉพาะกรณีคู่สมรสตายจากกัน และด้วยเหตุนี้เองก็น่าจะเป็นเหตุผลเพียงพอให้ศาลรับฟังได้ว่า มารดาเจ้ามรดกน่าจะถึงแก่ความตายก่อนบิดาเจ้ามรดก¹⁵

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่แทบจะหาหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนตายตัวในกฎหมายได้ยาก เป็นเรื่องดุลพินิจศาลในการชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงให้เหมาะสมและละเอียดรอบคอบที่สุดเป็นรายกรณีไป ขึ้นกับประสบการณ์ ความรอบรู้ และความละเอียดรอบคอบของผู้วินิจฉัยคดี¹⁶ สอดคล้องกับหลักในมาตรา 104 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้ศาลมี

¹² จรัญ ภักดีธนากุล, *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 17, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา 2566) 664.

¹³ ดู ทองเปลว ชลภูมิ และคณะ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 (ครอบครัว)* (โรงพิมพ์อักษรนิติ์ 2478) 80. และพระบริรักษ์นิติเกษตร, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว* (พิรุณพานิช 2478) 29.

¹⁴ ขาดิชาย อัครวิบูลย์ และสมบุรณ์ ชัยเดชสุริยะ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2521) 77.*

¹⁵ อย่างไรก็ตามก็ดี คำว่า “หม้าย” ในกฎหมายครอบครัวที่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ก่อนตรวจชำระใหม่ใน พ.ศ. 2519 ปรากฏว่าความมุ่งหมายของผู้ร่างต้องการให้คำว่า “หม้าย” หมายความว่าทั้งกรณีหย่าร้างจากคู่สมรสและคู่สมรสตาย.

¹⁶ จรัญ ภักดีธนากุล (เชิงอรรถ 9) 664.

อำนาจเต็มที่ในการวินิจฉัยและชี้แจงหน้าพยาน¹⁷ ทั้งนี้ ในประเด็นการตีความถ้อยคำภาษาไทย หากเป็นกรณีแปลถ้อยคำในเอกสารหรือตัวบทกฎหมายก็ต้องถือว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ของศาล โดยเฉพาะ¹⁸

3.3 มูลเหตุอันส่งผลต่อคำพิพากษาของศาล

นอกจากประเด็นเรื่องการสืบพยานแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลของคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ พิพากษาคดีในลักษณะที่ค่อนข้างขัดกับหลักกฎหมายสารบัญญัติที่ควรจะเป็น ส่วนหนึ่งเป็นไปได้ว่า ศาลพิพากษาไปเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการบังคับชำระหนี้กับจำเลยในฐานะทายาทโดยธรรมของหนี้มรดก ประกอบกับในคดีนี้ จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ แม้ภายหลังจำเลยมาศาล แต่ก็ไม่แถลงไม่ต่อสู้คดี ส่วนประเด็นเรื่องอำนาจฟ้อง ก็เป็นเรื่องที่ศาลหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยเอง

4. สรุป

จากที่ตั้งข้อสังเกตไว้ข้างต้น จะเห็นว่า แม้คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้จะมีประเด็นหลักในแง่ความรับผิดชอบใน “มรดกหนี้” แต่ก็ยังคงมีเงื่อนไขพิจารณาในส่วนของกฎหมายลักษณะพยาน ในแง่การรับฟังพยานหลักฐานและการพิสูจน์ ทั้งนี้ เป็นที่น่าเสียดายว่าศาลฎีกาสรุปคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ไว้ค่อนข้างย่อเยิ่น ทำให้เราไม่มีโอกาสได้เห็นเหตุผลประกอบคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยเฉพาะศาลอุทธรณ์ที่พิพากษาว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องอันเป็นผลแห่งคำพิพากษาที่ต่างจากศาลชั้นต้นและศาลฎีกา อันจะทำให้การวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาสามารถทำได้อย่างเต็มที่ที่กว่านี้ และในคดีนี้ จำเลยก็มีได้ต่อสู้คดีทั้งยังขาดนัดยื่นคำให้การ ซึ่งน่าจะพิจารณาว่า หากจำเลยต่อสู้คดีในส่วนนี้ ผลของคดีจะเปลี่ยนหรือไม่ อย่างไร

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น”.

¹⁸ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 12, วิญญูชน 2564) 115.